28/07/2020

Епископ Јован (Пурић): Света Софија у Цариграду кроз историју

Храм Свете Софије постао је кулминациони архитектонски тренутак и на њему се одразило стање у Византији у VI веку. Од тог тренутка, име Свете Софије нераскидиво је повезано са судбином Источног Римског царства, све до његове пропасти средином XV века.

Константинопољска Света Софија – смелост њених димензија, хармонија делова, чврстина и, упоредо с тим, необична лакоћа, а такође и огромна, плитка купола, очигледно показују високе домете старе византијске уметности која је раскошну спољашњост и истанчану духовност објединила у јединствaени уметнички систем – строго канонски, проникнут духом свечаног и тајанственог церемонијала. Духовно блаженство и савршенство небеског света одражавали су се у сјају и свечаном карактеру, у злату и мермеру, у живописности и блистању. Упоредо с тим, та раскош и свечани карактер изузетно су одговарали укусу богатог двора, који је био велики познавалац уметности.

После прихватања хришћанства, символ духовне обнове Римског царства постао је град Константинопољ, који је своје име добио по цару који га је основао, тј. по св. равноапостолном Константину Великом. Нова престоница царства налазила се на граници Европе и Азије, на обали мора погодног за трговину и комуникацију, усред плодних, расцветалих брежуљака и долина.
Константинопољ је врло брзо добио обележја римског града: подигнута су два царска дворца, изграђен је циркус, хиподром, и амфитеатар, портици на трговима, јавна купатила, водоводи и фонтане. На главном тргу био је постављен стуб од порфира, који су довезли из Рима. Дуж улица били су распоређени низови статуа божанстава узетих из паганских олтара, које су сада биле лишене свог сакралног значења. Ту су се налазили и Аполон Питијски, и делфијски троножац, и музе Хеликона, и житељи Олимпа. Међутим, цркве које су биле подигнуте на местима некадашњих паганских храмова и крст који је свуда доминирао, јасно су говорили да је то – хришћански град.
Не зна се ко је дао име храму Свете Софије. У сваком случају, зна се да су га још у IV веку називали „Софијом“. Протојерej Георгије Флоровски каже да „није тешко одгонетнути како су ово име схватали хришћани тога времена. Био је то назив за Христа, Сина Божијег, Који је под тим именом предсказиван у Старом Завету (превасходно у књизи Прича Соломонових), а то име затим понавља и апостол Павле (1. Кор. 1; 24). У IV веку, много се говорило и расправљало о божанској премудрости... Била је то основна егзегетичка тема у расправама православних и аријанаца, и обе стране су биле сагласне да је Премудрост... Син Божији. Таква је била богословска традиција... У познатом символу Григорија Чудотворца Христос се назива Логос (Речју), Премудрошћу и Силом... Тешко да би могла постојати било каква сумња да је храм, подигнут у IV веку, био посвећен Христу, оваплоћеном Логосу. Било би узалудно да нагађамо да ли су тадашње храмове посвећивали неким апстрактним идејама...“
У време Јустинијанове владавине, када су царство потресале бурне христолошке расправе, било је сасвим умесно да „Велика црква“ буде посвећена Христу, Премудрости и Логосу. У сваком случају, у Византији су касније, без икаквог двоумљења, константинопољску Св. Софију сматрали храмом Христа – Логоса. У том смислу посебно је значајно казивање о изградњи Јустинијановог храма... Постоји, наиме, предање које говори о појави анђела, „чувара храма“, који се заклињао именом Софије, и храм је зато добио своје име, Света Софија, што значи: Реч Божија... Не би требало да се питамо, који је дан био посвећен храмовној слави у Јустинијановој Софији. Ни много после Јустинијановог времена нису постојале храмовне славе у

савременом смислу те речи… Храмови су били посвећивани Христу или Пресветој Богородици, а да при том из општег годишњег циклуса није издвајан ниједан одређени празнични дан… Уопштено, годишњи празник сваког храма прослављен је на дан „отварања врата“, на годишњицу освећења или обнављања храма. У константинопољској Светој Софији празник обнављања прослављан је уочи Бадњег дана, 23. децембра, будући да је храм био освештан 25. децембра (537. г.) и обновљен после реконструкције куполе, 24. децембра (563. г). Према Типику Велике цркве из X века, у служби на дан обнављања не налазимо никакве особитости које би указивале управо на храм Св. Софије, на његово одређено освећење, јер је вршена служба за заштиту града уопште. Током времена, у Византији као да су заборавили на посебно посвећење Великог храма, који је постао национално светилиште и светиња. Он је за Византинце постао храм уопште, храм по превасходству, средиште свих молитвених помена и сећања. Истовремено, он је постао и симбол царства, симбол царског достојанства и власти, „мајка нашег царства“, како је још Јустинијан говорио о Св. Софији.

На месту на којем ће се касније наћи Света Софија, цар Константин је изградио велику цркву – базилику. Овај храм је био богато украшен: редак мермер, сребро, злато, мозаици… Храм је, међутим, био освештан тек у време цара Констанција, 360. године. Констанције је повећао и проширио храм, тако да су га савременици почели називати „Великом црквом“. Услед народних немира 404. године, у време цара Аркадија, а поводом прогона св. Јована Златоустог из престонице, базилика је настрадала у пожару. Затим је, 415. године, цар Теодосије Млађи поново подигао цркву. У време цара Јустинијана, 532. године, распламсао се народни устанак, познат под називом „Ника“, у којем је погинуло 35.000 људи. У пожару је пропао и првобитни, многострадални храм Св. Софије. Устанак је био угушен, а Јустинијан је после свега одлучио да на месту изгореле цркве подигне велелепни храм који би по својим димензијама и раскоши помрачио све што је пре његове владавине изграђено у Константинопољу.

Темељ је постављен 23. фебруара 532. године, и читаво царство градило је Свету Софију. У Константинопољ су стизале драгоцености узете са порушених паганских храмова, терми, портика и двораца Азије, Грчке и острва италијанског архипелага. Ефески претор послао је осам стубова од зеленог мермера са црним жилама, који су се некад налазили у Артемидином храму. Римска племкиња Марција приложила је осам скупоцених порфирних стубова из храма сунца у Балбеку. Исто тако, могли су се видети најређи украси донети из Троаде, Кизика, Атине и са Киклада; фригијски бели мермер с ружичастим жилама, зелени мермер из Лаконије и плави из Ливије, црвени

гранит из Египта и порфир из Саиса… сви приходи царства у току пет година нису покрили све расходе украшавања храма. На пример, само је на амвон и хорове био потрошен сав годишњи приход из Египта. Изградња храма тешко је погодила народ, па су чак и чиновницима престали да дају плате.

Цар је изградњу поверио двојици архитеката: Антемију из Тралеса и Исидору из Милета. Тралес и Милет су били древни грчки градови у Малој Азији, напредни, богати трговачки и културни центри тога доба. Антемије је изванредно познавао механику, док је Исидор био изузетан вајар. Антемије је непуна два месеца радио на припреми пројекта и на припреми за изградњу. Како саопштавају византијски летописи, сама изградња потрајала је пет година, 10 месеци и 10 дана.

Под руководством сваког од мајстора налазило се око стотинак мајстора – зидара, и сваки од њих је располагао са по још десет радника. На тај начин, за изградњу десне и леве стране овога храма било је одређено по 5000 радника. Радови су се одвијали равномерно и правилно. Изградњу је надзирао сам цар: он је често, одевен у једноставну ланену одећу, долазио на градилиште и разгледао материјале и радионице, прекоревао или награђивао раднике. Дно јама, ископаних ради постављања темеља, било је прекривено посебним раствором креча, који је веома брзо постајао чврст као гвожђе. Стубови, који је требало да послуже као подупирачи за куполу, клесани су из огромних блокова кречњака, заливених оловом и гвозденим тракама. Зидови су грађени од посебних цигли, које су умањивале тежину огромне куполе. Ове цигле су биле начињене од родоске глине и биле су тако лагане да, када се осуше, у просеку нису биле теже од обичних цигли. На њих су биле утиснуте речи: „Нека Господ помогне“.

План куполе био је веома сложен и чинило се да је неостварив. Истина, и раније су биле постављане куполе великог пречника. Те куполе су, међутим, крунисале грађевине кружне основе, тако да се купола са свих страна ослањала на зидове (најпознатије такво здање античког света свакако је Агрипин Пантеон у Риму). Требало је, међутим, да се купола Св. Софије уздиже над здањем квадратне основе. То је постигнуто на следећи начин: четири масивна стуба, постављена тако да простор између њих формира квадрат, била су са свих страна прекривена луковима. Простор између суседних лукова био је испуњен сводовима у облику надуваних троугаоних једара или сферичних троуглова (у архитектури су познати под називом „пандантифи“).

Горња ребра тих једара стварала су у плану, када се сједине, форму круга, на коју је и положена основа полусферне куполе. Овај поступак ће се касније примењивати у свим православним храмовима.

На тај начин, од изградње Свете Софије почиње нови период у историји хришћанског градитељства. Храм Свете Софије је базилика, која је у комбинацији с куполом добила нови изглед и карактер. План ове цркве представља донекле издужени четвороугаоник дугачак око 75 а широк око 70м, стубовима подељен на три брода и са четири огромна стуба који подржавају куполу, а она је, са своје стране, посредством једара, сводова и полукупола, повезана са осталим покривачима. Уопштено, купола је изазивала дивљење својим димензијама: њен пречник је 32, 9 метара, а висина од пода до темена куполе – 55, 6 метара. У основи куполе начињено је 40 великих лучних прозора кроз које се излива јака сунчева светлост и тиме се ствара утисак да је огромна купола, уздигнута на вртоглаву висину, лишена сваке тежине, да лебди у ваздуху.

Утисак необичне лакоће и пространости ентеријера погодовао је примени мозаика. Унутрашња површина куполе и сводови лукова покривени су мозаичким орнаментима, иконама и сликама везаним за Свето Писмо, урађеним на златној и тамноплавој позадини. Мозаиком није био украшен само храм Свете Софије, него и просторије које су му припадале, као што је крстионица.

Мозаик подразумева раскош и захтева многе материјалне издатке који нису представљали оптерећење за богату престоницу, наклоњену блиставој велелепности Истока. Постојали су и значајна средства, и љубав према овом делу, и изванредни уметници. На жалост, најпре су похлепа и незнање крсташа који су секирама одсецали константинопољске мозаике, а затим и Турака – муслимана, који су хришћанске храмове претварали у џамије и непријатељски се односили према хришћанским ликовима, уништили већи број овог блага. Муслимански крампови и маљеви прешли су преко свих древних константинопољских мозаика. До садашњег времена, од свих константинопољских мозаика сачувани су само неки остаци, који су при том оштећени временом и премазани, како то и захтева муслиманска вера. Најистакнутије место, наравно, припада мозаицима из цркве Свете Софије. Изванредна прецизност цртежа, префињеност форми и очаравајуће комбинације боја сврставају константинопољске мозаике и орнаментику међу најбоља дела византијске уметности уопште.

Међу мозаицима Свете Софије који су дошли до нас требало би најпре истаћи представу величине и славе Господа Исуса Христа, смештену изнад царских врата. Овај мозаик је изведен у формама које су преузете из византијског дворског церемонијала. Спаситељ озбиљног, изражајног лица, уоквиреног тамнокестењастом косом, седи на престолу представљеном у виду раскошне фотеље са јастуком, украшеним златним и сребрним, геометријским и

крстоликим облицима. Спаситељева глава је овенчана златним ореолом, који је белим крстом подељен на четири дела. Његове две одежде, позлаћена туника и сиви химатион, покривају читаво тело, а на ногама има сандале. У медаљону са Спаситељеве десне стране представљена је Пресвета Богородица у плавом мафоријуму, са рукама испруженим према Спаситељу. Са леве стране, у истом таквом медаљону, представљен је арханђео са жезлом (скиптром) и у белој одећи, са светложутим крилима и кестењастом косом повезаном тракама. Испод медаљона са ликом Богородице приказан је византијски цар (могуће да је то Лав Мудри) који пада ничице пред Спаситељеве ноге. Цар је одевен у светлоплави хитон обрубљен златом и у светлозелену далматику, са копчом на десном рамену. На ногама има жуте чизме украшене бисерима (што је била привилегија властелина). Цар на глави има дијадему са чије се предње стране налази крст, док му је глава окружена златним ореолом. Тип лица је близак старачком, брада му је седа, а коса дуга.

На јужној страни храма, у прилично дубоким нишама које се налазе испод прозора, сачуване су представе светитеља: Антима, епископа никомидијског (+ 311. г.), Василија Великог, епископа Кесарије Кападокијске (+ 379. г.), Григорија Богослова, константинопољског патријарха (+ 391. г.), Дионисија Ареопагита (+ 96. г.), Николаја, архиепископа мирликијског (+ 330. г.) и Григорија, просветитеља Јерменије (+ 325. г). Сви ови светитељи представљени су у строгом византијском стилу, са грчким вертикалним натписима. На северној страни уништене су готово све представе светитеља и сачувала се само неколицина: ту је најпре пророк Јеремија, који је представљен као зрео мушкарац дуге косе и браде, одевен у плашт, благосиљајући десном руком и држећи свитак у левој, затим пророк Јона у монументалној пози, кратке косе и са свитком у руци и, најзад, пророк Авакум, представљен као младић.

Сачувана је такође и једна представа Пресвете Богородице са дететом Исусом, и она се налази у подужном броду храма, на западној страни. Са леве и десне стране Пресвете Богородице представљени су апостоли Петар и Павле. У једрима сводова виде се обриси фигура серафима. Од мозаика, који су некада украшавали олтар храма, једино се на своду сачувала мозаичка представа крилатог анђела у туници, са сфером у левој и скиптром у десној руци. Мозаици хорова или гинекеона (оног дела храма у којем су током службе боравиле жене, прим. прев.), имали су превасходно декоративни карактер и заступљени су биљним и геометријским фигурама. Међу тим декорацијама налази се композиција која представља Силазак Светог Духа на апостоле. Мозаици, који су сачувани на источном луку, представљају

композицију „Хетимасија“ или „Приуготовљени престо“: ту је представљен престо с покривачима и књигом. Са страна престола налазе се Богородица и св. Јован Претеча, а испод њих је портретна представа цара Јована Палеолога, последњег рестауратора храма и мозаика.

„Блистање злата, разноликост боја и сенки, величанствене представе Исуса Христа и светитеља у њиховом целовитом изгледу, морали су остављати неизбрисив утисак на посматрача. Под утицајем таквих утисака, Павле Силенцијарије је говорио да нико, ко је ушао у тај храм, више није пожелео да одатле изађе…“

Јустинијан је упорно тежио да храму ништа не буде равно по његовој унутрашњој декорацији. У тој својој тежњи он је ишао тако далеко да је пожелео да целокупан под у храму прекрије златним плочама, али су га дворјани одвратили од ове намере. Под је на крају био поплочан разнобојним мермером, порфиром и јасписом необичне лепоте.

Нема сумње да је унутрашња велелепност храма превазилазила и најсмелију машту. Сматрало се да злато за украшавање престола у олтару није довољно скупоцено, због чега је употребљена посебна легура од злата, сребра, иситњеног бисера и драгог камења, тако да је површина престола имала 72 различите боје и нијансе. Осим тога престо је имао инкрустације од драгог камења. Изнад престола се уздизао балдахин у виду куле, чији је кров од масивног злата почивао на златним и сребрним стубовима, украшеним инкрустацијама од бисера, дијаманата и златним љиљанима, међу којима су се налазиле сфере с крстовима од масивног злата, тешке око 30 кг, и исто тако посуте драгим камењем. Испод куполе балдахина спуштао се голуб који је представљао Светога Духа. Унутар овог голуба чувани су Свети Дарови. Престо је од народа био одвојен иконостасом, украшеним рељефним представама светитеља. Иконостас је подржавало 12 златних стубова. У олтар су водила троја врата, затворена скупоценим завесама. Усред цркве се налазио посебан амвон полукружног облика и ограђен балустрадом. Изнад њега се такође налазио балдахин од драгог камења, који је почивао на осам стубова. Био је овенчан златним крстом, посутим бисерима и драгим камењем, који је био тежак 40 килограма.

На овај амвон водиле су мраморне степенице чија се ограда, исто као и балдахин, светлуцала од злата.

Овамо је долазило свештенство, а овде се уздизао и царски престо. Сви свети богослужбени предмети – путири, сасуди и ковчежићи, били су од чистог злата и заслепљивали су блистањем драгог камења. Књиге Светог Писма, са њиховим златним повезима и копчама, биле су веома тешке. Од злата су били сви предмети који су се користили током богослужења, као и предмети

дворског церемонијала, коришћени приликом крунисања или током других византијских церемонија, које су биле чувене по својој сложености и раскоши. У храму се налазило шест хиљада висећих свећњака у облику огромних гроздова и исто толико покретних , од којих је сваки био тежак 45 килограма. Мозаици у куполи блештали су од сијања свећњака, сребрна кандила висила су на бронзаним ланцима, а безбројни пламичци одражавали су се на мозаицима и драгом камењу.

Врата су била од слоноваче, ћилибра и кедровине, са довратницима од позлаћеног сребра. У нартексу се налазио базен од јантара са скулптурама лавова који избацују воду. У дом Божији људи су могли да уђу тек кад оперу ноге.

Јустинијан је достигао постављени циљ. Храм који је он подигао превазишао је својом велелепношћу чак и јерусалимски храм, подигнут у време цара Соломона. Када је цар ушао у храм на дан његовог освећења, 26. децембра 537. године, узвикнуо је: „Слава Свевишњем, Који је мене изабрао за извршење овог великог дела! Превазишао сам те, Соломоне!“ Освештавање храма представљало је општенародни празник, а цар је престоничко становништво засипао сребрњацима. Прича се да је тим поводом на хиподрому било убијено 1000 бикова, 10000 овнова, 600 јелена, 1000 свиња, 10000 кокошака и 10000 пилића и да је све то било подељено народу, исто као и 30000 мерица жита.

„Византијски Херодот“, како су називали Прокопија, у име свих који су видели Свету Софију, бележи: „Уистину, посматрачи не би могли да кажу куда би најпре требало да погледају него, занемели и запрепашћени, осећају своју немогућност да схвате ову уметност па чак, изгубивши вољу да се чуде, одвраћају поглед. Чисто злато, злато које прекрива сводове, повећава сјај који се одражава од злата и преноси углачаним мермером… Ко ће избројати све портике? Ко ће представити лепоту камена и стубова који украшавају храм? Могло би се десити да помислите да сте се нашли на прекрасној ливади, засејаној цвећем, где се дивите разноликости његових боја… нико није у стању да наброји сва блага овога храма и све његове сасуде, начињене од сребра и драгог камења, а које је приложио цар“. Током неколико векова, храм Свете Софије био је катедрални (престони) храм константинопољских патријараха, што значи да је био и неми сведок крунисања царева, као и црквених сабора.

Догодило се да је 17 година после освештавања храма снажан земљотре довео до обрушавања једног дела куполе. Обновио ју је Исидор, унук (а према неким изворима – рођак) архитекте Исидора Старијег, који је начинио план Свете Софије. Исидор Млађи је повисио куполу за девет метара, због чега је

она изгубила своју лакоћу којој се свако дивио. Купола се по други пут обрушила 986. године, и том приликом реконструисао је архитекта Трдат из Јерменије. Та купола се на Светој Софији сачувала све до наших дана.

Уз благослов папе Инокентија Трећег, „благочестива“ крсташка војска је (у време четвртог крсташког рата), уместо у борбу с „неверницима“ за ослобођење Јерусалима и Гроба Господњег, кренула на Константинопољ. Похлепни и сурови витезови били су првенствено заинтересовани за плен. У западној Европи се добро знало за баснословно богато Византијско царство. Тако је, под налетом многобројне крсташке војске, пао и град – тврђава, Константинопољ. Пожари и пљачка достигли су неописиве размере. Крсташи су уништили многобројна уметничка дела, не слутећи њихову непроцењиву вредност. Разорено је више стотина цркава, а опљачкан је и храм Свете Софије. Аналогиони (налоњи) необичне лепоте, проткане скупоценостима које су у сваком изазивале дивљење, били су исечени на комаде и подељени међу војницима, заједно са осталим драгоценим стварима. Када је требало да витезови из храма изнесу свете сасуде, као и сребро и злато којим су биле обложене катедре, амвони и врата, они су у нартексе (припрате) храма увели мазге и коње. Животиње су се уплашиле бљештавог пода и нису хтеле да крену, па су почели да их ударају, услед чега се свештени под храма оскрнавио крвљу. Пљачкаши су разорили гробнице византијских царева: саркофази су били поломљени, а злато и сребро са драгим камењем, које се у њима налазило, било је украдено. Трагајући за благом, из кивота су избацивали светитељске мошти. Православним монасима су расецали стомаке, мислећи да су прогутали драго камење…

На рушевинама Византијског царства се, током кратког периода, појавило неколико крсташких држава. Невелико Латинско царство, с престоницом у Константинопољу, живело је од тога што је западној Европи продавало прикупљене драгоцености, јер у спаљеној и опљачканој земљи, чије је становништво било побијено или се разбежало, готово да и није било других извора прихода. Пред крај XIII века, обновљено је Византијско царство и Константинопољ је готово још два века био престоница. Византија, међутим, није била у стању да врати некадашњу величину и моћ. Храм Свете Софије био је више пута рестаурисан и украшаван, али је у то време већ било немогуће да се васпостави његов пређашњи сјај.

На дан 29. маја 1453. г. Константинопољ је пао у руке султана Мехмеда Другог. У бoју је херојски погинуо и последњи византијски цар, Константин Једанаести Палеолог Порфирородни. Средином XV века, престоница Византије више није представљала онај баснословни плен као што је два и по века раније представљала за крсташе – хришћане. Неки историчари сматрају

да, приликом пљачкања Константинопоља од стране Турака, у њихове руке није доспела ни половина од онога чега су се 1204. г. дочепали Латини.Света Софија је била оскрнављена. Када је на коњу ујахао у цркву, Мехмед је објавио да ће овај вековни православни храм постати султанова џамија. Тако је на дан 1. јуна 1453. г., у петак, овде обављена прва муслиманска молитва. Свети крст био је замењен полумесецом, да би касније око храма била подигнута и четири минарета. Мехмеду Другом приписује се изградња југоисточног, Селиму Другом североисточног а Мурату Трећем два западна минарета. Величанствени мозаици били су делимично уклоњени, а делимично премазани кречом. Чудесни храм, који је некада својом лепотом и богатством цео свет доводио до усхићења, опустео је и осиромашио. Остали су само префињени низови стубова, величанствени сводови, купола и мермер, да би подсећали на његову некадашњу величину. У време султана Селима Другог и Мурата Трећег изграђени су тешки, масивни и неугледни контрафори (потпорни елементи) чији је циљ био да, у случају земљотреса, сачувају здање од рушења. И поред тога, драгоцени споменик византијске уметности налазио се у жалосном стању: напукли сводови и купола пропуштали су кишу, ветар и снег; унутар здања гнездила су се јата голубова и штетних птица – грабљивица; једном речју, све је указивало на блиску пропаст Свете Софије…

Султан Абдул Меџид (средина XIX века), којем је било блиско европско образовање, пожелео је да очисти и обнови храм. Због рестаурације су били позвани италијански архитекти, браћа Фосати. Радови на рестаурацији су потрајали две године и били су успешно окончани. Они делови здања, који временом највише пострадали, били су поново изграђени. Поправљен је оловни кров, купола је ослобођена четири тешка подупирача и опасана двоструким гвозденим појасом, исправљено је тринаест стубова на хоровима који су, услед притиска сводова, изашли из својих лежишта. Унутрашњост храма била је очишћена од чађи и нечистоће. Обновљено је такође и неколико мозаика, међу којима су били и портрети царева Константина и Јустинијана. Међутим, муслимани су их, после рестаурације, поново премазали…

Према одлуци првог председника Турске, Кемала Ататурка, 1943. г. Света Софија је престала да буде џамија и, уместо ње, отворен је музеј у којем могу да се виде мозаичке представе Богородице са Богомладенцом Христом, Христа Пантократора и многа друга ремек – дела византијских мајстора. Посетиоци и данас „осете нешто сасвим посебно у том храму, чија купола као да представља небеску сферу која се распростире над главом“, пише Л. Д. Љубимов, „као што су некада људима средњег века као истинско чудо

изгледали лакоћа и узвишена слобода с којима се, уоквирујући грандиозни блистави простор, унаоколо појављују лукови и галерије с њиховим порфирним или стубовима од малахита и са каменим, кружним орнаментима који се са задивљујућом тананошћу извијају над њима“.

Један од зидова Свете Софије већ је неколико деценија од подножја до врха затворен грађевинским скелама. Овде, у десном делу храма, налази се невелика ниша и, ако приљубите ухо уз зид, можете чути шум. Хришћански житељи Истанбула причају легенду према којој се, на дан када су се Турци пробили у Константинопољ, у храму сакривало 10.000 верника. Када су Турци упали у храм, у току је било богослужење. Држећи у рукама путир са Светим Даровима и не прекидајући читање молитве, свештеник се упутио ка бочном броду. Мачеви су већ били спремни да га посеку, али се у том тренутку зид неочекивано отворио и он је ишчезао у њему. Свето предање каже да овај свештеник у свом скровишту наставља да чита молитву и да ће се, кад на Светој Софији поново заблиста крст, он вратити у олтар да настави службу…

Епископ Јован (Пурић)

Фото: Матурска екскурзија ученика четврте генерације

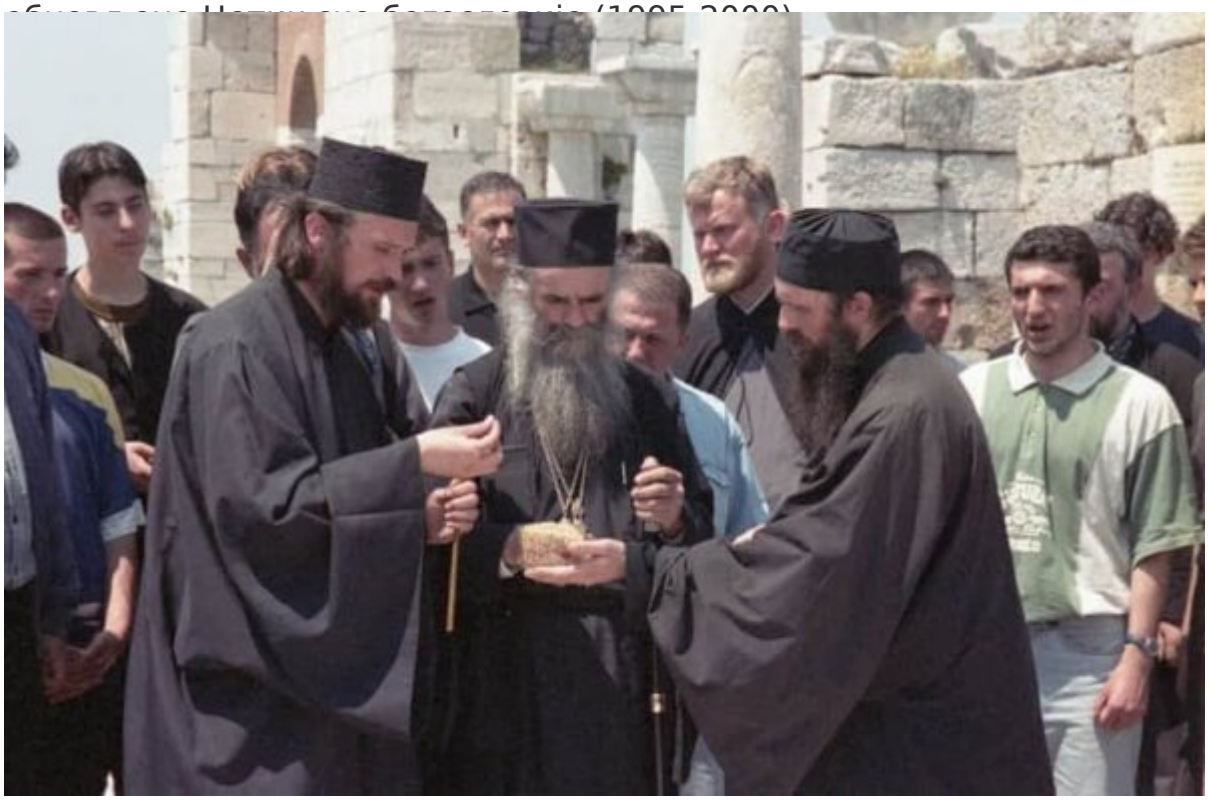

mitropolija.com